

nelze rozhodnout se stoprocentní platností.<sup>4</sup> Tato Škopova práce je zaměřena především na použití literárně-vědnych přístupů v právu. Jejich vysvětlení na jednotlivých literárních příkladech je až vedlejší, tudíž se jedná v první řadě o uchopení práva jako literatury, nikoliv o vysvětlení práva na základě použití práva v literatuře. Přesto je třeba říci, že pro běžného čtenáře, který se vztahem práva a umění nezabývá na akademické úrovni, je takové zařazování zcela zbytečné. Podstatnou informací je, že v kolonkách zajímavé/nezajímavé četby je to vždy ta „zajímavá“ volba, kterou má čtenář chuť po dočtení poslední stránky zaškrtnout.

Hlavním praktickým přínosem publikace jsou úvahy autora na téma právního jazyka a jeho použití v právních textech, a to zejména v souvislosti s právní interpretací. Škopův návrh trvat na kultivovaném právním jazyce namísto jen těžko uchopitelného obecného „spisovného“ jazyka jakožto zásadní

<sup>4</sup> Podobně jako to není jednoznačně určitelné u např. WHITE, James B. *The legal imagination: studies in the nature of legal thought and expression*. Boston: Little, Brown and Company, 1973, 986 s.

složce právního jazyka se jeví racionální a oprávněný i vzhledem k příkladům z odůvodnění soudních rozhodnutí, které jsou v textu uvedeny.

Své uplatnění v každodenním použití právní interpretace a argumentace jistě najdou i vysvětlení fungování nadinterpretace a dekonstrukce. Autor zde vychází ze svého širokého multidisciplinárního pohledu, když srozumitelně vysvětluje podstatu těchto převážně literárně-vědnych postupů. Vzápětí navíc toto obecně pojaté vysvětlení vztahuje k realitě právního psaní. Mimo jiné přitom odkrývá široce zažitý omyl v chápání dekonstrukce v právním kontextu a neváhá se kriticky vymezit proti takto zkreslenému pohledu na postmodernu jako takovou i na dekonstrukci jako metodu nejen práce s textem.

Publikace —*právo, jazyk a příběh* je tak dobrou volbou pro každého právníka, který si chce rozšířit obzory o jeden ne až tak známý právně-teoretický směr, stejně jako pro toho, který hledá pomůcku pro zkvalitnění svých dovedností právní interpretace a argumentace.

## Marek Káčer: Prečo zotrvať pri rozhodnutom. Teória záväznosti precedentu

*Praha: Leges, 2013, 167 str.\**

Jan Kysela\*\*

Marek Káčer je odborným asistentem na katedře teorie práva trnavské právnické fakulty, kde spolupracuje mj. s Radoslavem Procházkou, s nímž také nedávno napsal učebnici teorie práva. V řadě textů se s ním nicméně kriticky vypořádává. V české právní akademii se tvůrčí kritika děl učitelů a starších kolegů příliš nepěstuje, alespoň ne bez dopadů na osobní vztahy, což je – myslím – škoda. M. Káčer se cíleně orientuje nejen na prostředí domácí, slovenské, ale i české, resp. širší. A to jak tím, na jaké konferenci jezdí, tak tím, kde publikuje. Sám to velmi oceňuji, neboť jsem si díky tomu upřesnil

názor na povahu slovenské právní akademie, která ve svých nejlepších výhoncích jistě ob stojí v náročnějším mezinárodním srovnání. O tom, že k takovým výhonkům patří, přesvědčuje M. Káčer recenzovanou knihou.

Kniha je to poměrně útlá, ale velmi vydatná, s bohatým poznámkovým aparátem a množstvím zpracovaných pramenů umožňujících postihnout právně-teoretické, právně-filosofické, konstitucionalistické, ale i psychologické aspekty tématu. Rozhodně se netýká jen precedentů, nýbrž celé řady souvisejících otázek. Je sepsána čtivě, takže slovenština nepůsobí rušivě ani na někoho, kdo ji běžně nečte.

Jakési krédo vyjadřuje autor už v „Předmluvě“: jelikož je právo významem textu, nemůže být nikdo pouze ústy zákona – musí rozumět tomu, co říká. Později totiž objasňuje, jaký zákon měl *Ch. de Monte-*

\* Recenze vznikla v rámci řešení grantu GA ČR P408/12/1255.

\*\* doc. JUDr. Jan Kysela, Ph.D., Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Praha.

*squieu* na mysli, když formuloval tento postulát: dokonalý, zachycující nevyhnutelné vztahy vyvěrající z přirozené povahy věcí, jednoduchý, evokující tytéž představy u všech adresátů, který by byl protikladem nepřehledného dobového práva. S jak dokonalými zákony jsme však konfrontováni my? Soudcovskou právo tvorbu autor považuje za nevyhnutelnou už kvůli neurčitosti jazyka, jde však o to, co se jí v jakém kontextu míní.

V „Úvodu“ připomíná, že podle judikatury Evropského soudu pro lidská práva jsou pramenem vnitrostátního práva i soudní rozhodnutí a obyčej. Kontinentální kultura nicméně podněcuje popírání či ignorování této kvality rozhodovací činnosti soudů.<sup>1</sup>

Následují kapitoly „Pramen“, „Důvod“, „Fakt“ a „Politika“. V té první je pramen práva charakterizován jako trvalý, tj. obecný zdroj, jenž se nevyčerpá jediným použitím. Autor pečlivě diskutuje možné znaky, zejména formální určení autoritou tvůrce (subjekt a procedura), anebo určení z jednání soudců a veřejnosti (čím se řídí, mají-li za to, že jde o právní pravidla). Druhé, preferované, pojetí je blízké *Hartovu* pravidlu uznání, jehož vztahu ke *Kelsenově* základní normě je tu také věnována pozornost. Velmi se mi zamlouvá názor, podle něž je konečným arbitrem lid, resp. lidé: ti rozhodnou o akceptaci úředních osob různého typu a jejich činnosti (zvláště v krajnostech, mezi něž lze ovšem do značné míry zařadit současnou situaci s více vrcholy systému vykládání práva: soudy nejvyšší, ústavní, štrasburský, lucemburský). Tvorba práva je ideálně-typicky stavěna proti aplikaci na bázi vůle versus rozumové poznávání práva. Zvláště v tzv. obtížných případech však soudce najde (rozpozná) více alternativ jednání a jednu z nich zvolí. Užitečné, zvláště pro studenty odchované na schématech „kontinentální právo zákonů“ versus „soudcovskou právo tvorbu řízený svět common law“, je upozornění, že pro britské soudce je zákon respektuhodnější než pro jejich kontinentální kolegy.

V další kapitole se *M. Káčer* věnuje důvodům závaznosti precedentu (závaznost argumentační a autoritativní). U právních norem sice akcentujeme, kdo je stanovil, ale i tak nás zajímá, jde-li o správný, rozumný či prospěšný příkaz. Rozumnost a přesvědčivost je důležitější u soudního rozhodnutí, než u zákona, nicméně i tady je podstatná autorita původce, jíž se odlišuje od sebestřednějších argumentů doktríny. Jinými slovy, v obou případech jde o autoritu i přesvědčivost, ovšem v různé míře. Se závazností je spojena vnitřní a vnější perspektiva:

<sup>1</sup> Jinou věcí by ovšem bylo tvrdit, že když může být judikatura zákonem v materiálním smyslu, lze mávnout rukou nad výhradou zákona a řešit věci jí kryté soudními rozhodnutími.

tou první je pocit viny, tou druhou negativní reakce okolí. Institucionalizovanou reakcí je právní postih, jinak jde o sociální tlak. V této souvislosti je užitečné uvědomit si, jak někdy v reakci na hypertrofii právní regulace teskníme po regulaci sociálními konvencemi; někdy však zapomínáme, jak mohly být dusivé pro kohokoliv vymykajícího se ze zavedené „škatulky“. Vyloženy jsou jak proměna vnímání zákona z vyjádření vůle panovníka v limit této vůle, tak posuny mezi britskou suverenitou parlamentu a americkou suverenitou lidu. Ve vztahu k závaznosti precedentu vykládá později vesměs odmítanou *Blackstonovu* deklaratorní teorii, podle níž soudce právo nevytváří, ale jen očišťuje staré od chybného výkladu. Svého času upozornil *Z. Kühn*, že na kontinentu je toto pojetí běžné, což je ovšem pro stranu, která se v dobré víře domnívala, že jedná podle práva (zákona a konstantní judikatury), aby byla následně poučena, že se mýlila, poněkud diskomfortní, takže by to mělo soudy vést k obezřetnosti ve zvažování odklonů. Soudcovská právo tvorba totiž není svévolí, jak už opět připomíná autor. V legitimitě soudců se propojuje kompetence, přirozená autorita i způsob ustavení, jenž volně souvisí se sociální reprezentativností. Pro akceptaci a následování precedentů je podstatná důvěryhodnost soudní moci.

V kapitole nazvané „Fakt“ je rozebírána kontrafaktičita norem, jež znamená, že normy nelze vyvodit z faktů bez přítomnosti lidského rozhodnutí, a nikoliv to, že by tu nemohla být žádná korespondence. Už dříve byla v knize vyjádřena myšlenka, že při dlouhodobé tenzi spíše ustoupí norma faktům (praxi). Kontrafaktičita je členěna na logickou, deontologickou a analytickou, zmíněna je *Jellinekova* normativní síla faktického nebo kognitivní disonance. Z citovaných zajímavých názorů lze zmínit alespoň *E. Pattara*, podle něž je norma vírou, že určitý typ jednání má být realizován za určitých okolností, takže bez víry není normy, anebo *H. Kelsena*: rozhodnutí poslední instance vlastně nemůže být protiprávní, protože jde o definitivní a autentickou interpretaci relevantních právních norem.

Poslední samostatná kapitola si všímá možných střetů soudních rozhodnutí a znění zákona nebo ústavy. Za generální zmocnění pro soudcovskou právo tvorbu při absenci jasné odpovědi zákona je považován zákaz odepření spravedlnosti. Ideálem je právo vzešlé z náležité procedury (obraz společenské smlouvy) a souladné s konstitutivními hodnotami (obraz materiálního jádra ústavy). Jenže někdy je třeba volit. Autorovi se nezdá, že by v poměrech odcizené politiky museli být skutečně jen poslanci reprezentanty lidu. Všimá si v té souvislosti různých typů odpovědnosti (přičitatelnost jednání, postihnutelnost za jednání).

„Závěr“ představuje přehledné shrnutí knihy.

*M. Káčerovi* se podařilo na relativně nevelké ploše představit své téma kompetentně a zajímavě, na základě promyšlené struktury, za pomoci pečlivě vybraných autorů a jejich citátů. Mám pocit, že jeho na obálce knihy vyjádřené přání, aby knížka zauja-

la právní teoretiky a filosofy, jakož i po odpočinku od každodenního chleba lačnické praktiky, bylo realistické. Já jsem zaujat byl a jistě ne sám.

## Pavel Jiříček, Tomáš Marek: Řešení bagatelních deliktů aneb Vive la bagatelle!

*Praha: Leges, 2014, 128 stran, ISBN 978-80-87576-90-8*

Jan Provazník\*

### Úvod

Publikace Pavla Jiříčka a Tomáše Marka *Řešení bagatelních deliktů* se zabývá tématem, které si, byť přítomno v právní praxi od počátků moderního kodifikovaného právního řádu, teprve v poslední době získává větší zájem též právní teorie. Bagatelní delikty se totiž vyskytují na hranici různých právních odvětví, která teoreticky může a v praxi rovněž je značně rozostřená a nejednoznačně vymezená. Možných přístupů se nabízí široká paleta, kdy různá právní odvětví a různé systémy právní odpovědnosti akcentují jejich rozlišné aspekty a na případnou reakci právního řádu kladou rozdílné požadavky. Správné, tedy nejvhodnější nebo nejúčelnější řešení konkrétních takových případů, není tedy vždy intuitivně zřejmé, a tedy ani konsensuálně přijatelné. Monografii, zabývající se výhradně tímto tématem, by tedy zcela nepochybně bylo nutno ocenit již vzhledem k volbě jejího zaměření, byť by nenabídla již žádný další přínos. To se však recenzované publikace netýká, neboť tato k tématu přináší řadu cenných poznatků.

### Hodnocení

Ocenit je třeba především multidisciplinární pojetí autorů, kteří netrpí obvyklým jednostranným zatížením. Autoři jsou tak schopni zvolené teze analyzovat z různých úhlů pohledu a zasahovat je do širšího

právního kontextu. Zejména je třeba zdůraznit úvahy autorů, věnované novým prvkům koncepce náhrady škody (resp. újmy) v současném „novorozeném“ občanském zákoníku, které jsou zaměřené na možnosti nerekiproční sankční náhrady. Tyto autoři srovnávají s koncepcemi tzv. „punitive“ či „aggravated damages“, známými z angloamerického právního prostředí, což vnáší do předmětné problematiky novou perspektivu.

Zrovna tak je tomu u myšlenek autorů, cílených na současný výklad zásady subsidiarity trestní represe a jejího významu pro kvalifikaci určitého deliktního jednání v rámci různých systémů právní odpovědnosti. Ač závěry autorů nelze přijmout zcela bez výhrady, přesto je třeba pozitivně hodnotit, že se autoři skutečně poctivě těmito otázkami zabývali.

Recenzovanou publikaci lze považovat obecně za zdařilou a potřebnou, přesto k ní dle mého názoru lze vznést následující výtky:

Předně jde o skutečnost, že autoři věnovali nedostatečný prostor definicím základních pojmů, tj. zejména tomu, které definiční znaky musí určitý delikt naplnit, aby bylo možno jej označit za bagatelní. Autoři sice zmiňují v úvodní části kazuistiku vybraných reálných případů, nicméně jde dle mého názoru o spíše nahodilé causy, z nichž autoři nevyvodili společné znaky. Takovéto vyvozování by přitom bylo vhodná k tomu, aby z nich následně mohla být utkána první polovina pojmu bagatelní delikt či sestrojen jakýsi „test bagatelnosti“. Domnívám se, že zahrnutí odpovídající pasáže by publikaci jednoznačně obohatilo,

\* Mgr. Jan Provazník, doktorand na Katedře trestního práva, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Brno.